

D.T1.5.6

Pilotná aktivita pri implementácii stratégie pre rozvoj udržateľného turizmu (D.T1.2.3) s kultúrnymi aspektmi v okolí chráneného územia na Slovensku

---

Workshop vo Veľkých Teriakovciach, Gemer
Slovensko

27 October 2021

---

eurac
research

PRO
NATUR

Workshop „Rozvoj prírodného miestneho turizmu v území CHKO Cerová vrchovina“

Salaš pod Maginhradom, Veľké Teriakovce, okres Rimavská Sobota

27.10.2021

Program stretnutia:

13.00 - 13.10 Uvítanie účastníkov

Ing. Eva Belanová, riaditeľka Správy CHKO Cerová vrchovina

13.10 - 13.30 Prezentácia územia CHKO Cerová vrchovina

RNDr. Lenka Papáčová/Ing. Veronika Rízová, Správa CHKO Cerová vrchovina

13.30 - 13.50 Predstavenie projektu Centralparks

RNDr. Ján Kadlečík, Štátna ochrana prírody SR

13.50 - 14.20 Prestávka s občerstvením

14.20 - 14.45 Predstavenie aktivít projektu Centralparks v území Cerovej vrchoviny

Ing. Zuzana Okániková, Občianske združenie PRONATUR

14.45 - 15.00 Dlhodobé zámery v rozvoji prírodného cestovného ruchu v BB kraji

Ing. Ľudmila Elexová, PhD., Rozvojová agentúra Banskobystrického samosprávneho kraja

15.00 - 15.30 Skúsenosti so sprevádzaním návštevníkov v CHKO Biele Karpaty na Morave

Marie Petruš a Ladislav Šácha, Vzdelávacie a informačné stredisko Biele Karpaty, o.p.s.

15.30 - 16.00 Diskusia

Prezentácie:

Otvorenie workshopu

Ing. Eva Belanová, riaditeľka Správy CHKO Cerová vrchovina privítala účastníkov a informovala o cieľoch workshopu a súvislostiach, v rámci ktorých sa podujatie organizuje, predovšetkým o prebiehajúcom projekte Centralparks.

Otvorenie Workshopu - Ing. Eva Belanová, Správa CHKO Cerová vrchovina

Prezentácia: Územie v pôsobnosti Správy CHKO Cerová vrchovina

Ing. Veronika Rízová zo Správy CHKO Cerová vrchovina predstavila účastníkom územie Cerovej vrchoviny nielen ako krajinu s bohatou diverzitou krajiny a ekosystémov, ale aj krajinu s kultúrnymi a historickými hodnotami, ktoré sú nerozlučne spojené a tvoria spoločne potenciál pre rozvoj prírodného turizmu. Ing. Rízová informovala o širokej škále aktivít, ktoré Správa CHKO Cerová vrchovina vykonáva v rámci zabezpečenia ochrany prírodného dedičstva, ako napríklad podpora monitoringu, vedeckých a vzdelávacích aktivít, zvyšovanie povedomia verejnosti o ochrane prostredia, publikačná činnosť. Keďže územie sa nachádza na hranici s Maďarskom zdôraznila význam cezhraničnej spolupráce s kolegami v Maďarsku. Za veľmi významnú zložku aktivít, ktorým je potrebné venovať náležitú pozornosť je podpora tradičného a udržateľného spôsobu využívania krajiny, nakoľko to má rozhodujúci vplyv na charakter krajiny ako aj na udržanie prírodných hodnôt územia. Územie Cerovej vrchoviny je síce zatiaľ menej navštevované, avšak aj Správa CHKO Cerová vrchovina v rámci svojich možností vytvára príležitosti pre rekreáciu a cestovný ruch využívajúci potenciál miestneho obyvateľstva, napr. vo forme náučných chodníkov, náučných lokalít, turistických chodníkov alebo poskytovanie sprievodcov. Ing. Rízová predstavila niektoré z existujúcich náučných

chodníkov a lokalít v území CHKO, napr. Šomoška a Mačacia ako aj náučný chodník Vyšný Skálnik, ktorý je mimo územia CHKO, ale upozorňuje na prírodné hodnoty. Je to príklad dobrej praxe spolupráce so zainteresovanými subjektmi - chodník realizovalo občianske združenie MAS Malohont. Ing. Rízová v svojej prezentácii predstavila aj Katalóg ekosystémových služieb Slovenska, ktorý aj z vedeckého hľadiska podčiarkuje multisektorový prístup k ochrane prírody a definuje turizmus a rekreáciu ako jednu z mnohých ekosystémových služieb, ktoré nám poskytuje príroda. Načrtla konkrétne možnosti pre zapojenie Správy CHKO Cerová vrchovina do rozvoja miestneho prírodného turizmu napr. aktívnou tvorbou a propagáciou vhodnej a atraktívnej tematicky zameranej ponuky - napr. geologické hodnoty Hajnáčky alebo význam starých odrôd ovocných drevín v krajine a podobne. Na záver Ing. Rízová zdôraznila dôležitosť spolupráce v rámci územia Cerovej vrchoviny pre rozvoj miestneho prírodného turizmu.

Prezentácia: Územie v pôsobnosti CHKO Cerová vrchovina, Ing. Veronika Rízová, Správa CHKO Cerová vrchovina

Prezentácia: Projekt Centralparks

RNDr. Ján Kadlečík zo Štátnej ochrany prírody SR predstavil účastníkom workshopu projekt Centralparks - Budovanie manažmentových kapacít karpatských chránených území pre integráciu a harmonizáciu ochrany biodiverzity a miestny socio-ekonomický rozvoj. V projekte je zapojených osem partnerov a osem asociovaných partnerov zo siedmich karpatských krajín. Hlavným cieľom projektu je zlepšiť kapacity pre integrovaný environmentálny manažment pre ochranu a udržateľné využívanie prírodného dedičstva a zdrojov. Medzi hlavné riešené témy patrí integrácia ochrany biodiverzity a udržateľného rozvoja v karpatskom regióne, budovanie kapacít správcov karpatských chránených území

a vypracovanie Karpatského nástroja pre hodnotenie ekosystémových služieb (Carpathian Ecosystem Services Toolkit - CEST). Plánovanými výstupmi projektu na celokarpatskej úrovni sú tri dokumenty: Karpatská stratégia pre zlepšenie ochrany biodiverzity a krajiny v chránených územiach a mimo chránených území, Stratégia pre rozvoj miestneho udržateľného turizmu založeného na prírodnom a kultúrnom dedičstve Karpát a Pokyny pre komunikáciu medzi chránenými územiami a miestnymi komunitami v Karpatoch. Hlavnou témou prebiehajúceho workshopu je Stratégia pre rozvoj miestneho udržateľného turizmu založeného na prírodnom a kultúrnom dedičstve Karpát. Táto Stratégia odporúča opatrenia a aktivity vhodné pre implementáciu miestnymi zainteresovanými a sú špecifické a v rámci kompetencií a zodpovednosti orgánov na regionálnej a miestnej úrovni. Implementácia stratégie sa testuje v 3 pilotných územiach v ČR, Poľsku a na Slovensku, ktoré zapájajú karpatské chránené územia a miestne orgány a skupiny, pričom jedna z pilotných činností (ČR/SR) obsahuje aj 'cezhraničný komponent'. Jedným z pilotných území pre implementáciu Stratégie je územie Gemera. Návrh stratégie sa má schváliť zmluvnými stranami Karpatského dohovoru na nasledujúcej konferencii v r. 2023. Skúsenosti z pilotnej implementácie budú začiatkom r. 2022 poskytnuté partnerom projektu a sekretariátu Karpatského dohovoru. Pre záujemcov o viac informácií o projekte je k dispozícii web stránka projektu: <https://www.interreg-central.eu/Content.Node/Centralparks.html> a <https://www.facebook.com/Centralparks/>

Prezentácia: Projekt Centralparks, RNDr. Ján Kadlečík, ŠOP SR

Prezentácia: Predstavenie aktivít projektu Centralparks v území Cerovej vrchoviny

Ing. Zuzana Okániková z občianskeho združenia PRONATUR prezentovala aktivity projektu v rámci pilotného územia GEMER. Cieľom projektu je zavedenie koncepčného prístupu do rozvoja prírodného turizmu v Cerovej vrchovine. Nástrojom na riadenie systematického rozvoja prírodného turizmu je strategický dokument, ktorý je tvorený z analytickej, strategickej a akčnej časti. Prezentujúca zhrnula východiská pre projektové aktivity jednak z pohľadu ochrany prírody a jednak z pohľadu rozvoja cestovného ruchu. Východiská z pohľadu ochrany prírody sú dané predovšetkým zákonom o ochrane prírody a krajiny a súvisiacimi právnymi nariadeniami. Východiská v oblasti rozvoja prírodného turizmu tvorí niekoľko dokumentov, napríklad vyššie spomínaná Stratégia pre rozvoj miestneho udržateľného turizmu založeného na prírodnom a kultúrnom dedičstve Karpát (projekt Centralparks), Koncept prírodného turizmu v slovenských podmienkach (Aevis, n.o.), Koncepcia rozvoja prírodného cestovného ruchu v Banskobystrickom kraji do roku 2030 (Rozvojová agentúra BBSK), ale aj výsledky dotazníkového prieskumu, ktorý realizovalo OZ PRONATUR v lete tohto roku v území Cerovej vrchoviny. V ďalšej časti sa prezentujúca venovala vysvetleniu pojmu a princípov prírodného turizmu, ktorý je založený na prírodných hodnotách, obsahuje prvok vzdelávania a prispieva k ochrane prírody. Prierezovým znakom je udržateľnosť. Ing. Okániková predstavila stručne aj ostatné východiskové dokumenty. Osobitnú pozornosť si zaslúžia výsledky dotazníkového prieskumu, ktorý bol realizovaný v mesiacoch jún až september 2021 v území Cerovej vrchoviny. Výsledky prieskumu a ich interpretácia sú dôležitou informáciou pri plánovaní a riadení rozvoja prírodného turizmu v Cerovej vrchovine. Komplexný prehľad výsledkov je v prílohe č. 2. Ďalšia časť prezentácie bola venovaná vysvetleniu strategického rámca, ktorý je založený na rozvoji prírodného turizmu v území CHKO Cerová vrchovina v spolupráci s miestnymi aktérmi na rozvoji prírodného turizmu v území CHKO Cerová vrchovina a na spolupráci na rozvoji udržateľného turizmu v širšom regióne pri zohľadnení environmentálnych, sociálnych a ekonomických aspektov a dopadov turizmu a súčasne uspokojovaní potrieb súčasných a budúcich návštevníkov, podnikateľov i miestneho obyvateľstva. Stratégia má päť pilierov: 1. Informácie - cesta povedomia - prepracovaný systém vzdelávania (obsahu a formy); 2. Emócie - cesta zmyslov - autenticnosť; 3. Zážitky - cesta kvality - služby; 4. Udržateľnosť - cesta zodpovednosti; 5. Spolupráca - cesta harmonického rozvoja. Akčný plán je v procese prípravy. Akčný plán bude štruktúrovaný do tzv. oblastí (napr. Partnerstvá, Dáta, Vzdelávanie, Tvorba ponuky, Propagácia a marketing, Riadenie návštevníkov/monitoring a i.) a súboru konkrétnych projektov. Každý projekt bude obsahovať určité štandardizované informácie, napr. názov, lokalita, cieľ, priorita, obsah projektu, prospech (pozitívny dopad), úskalia, náklady projektu, zapojené subjekty, monitoring úspešnosti projektu a pod.

Na záver boli predstavené návrhy niekoľkých projektov - napr. webová stránka, miestni sprievodcovia, sprevádzané túry, spolupráca s KOČR ako aj ich vzájomné prepojenie a nadväznosť jednotlivých aktivít.

Prezentácia: Predstavenie aktivít projektu Centralparks v území Cerovej vrchoviny, Ing. Zuzana Okániková, OZ PRONATUR

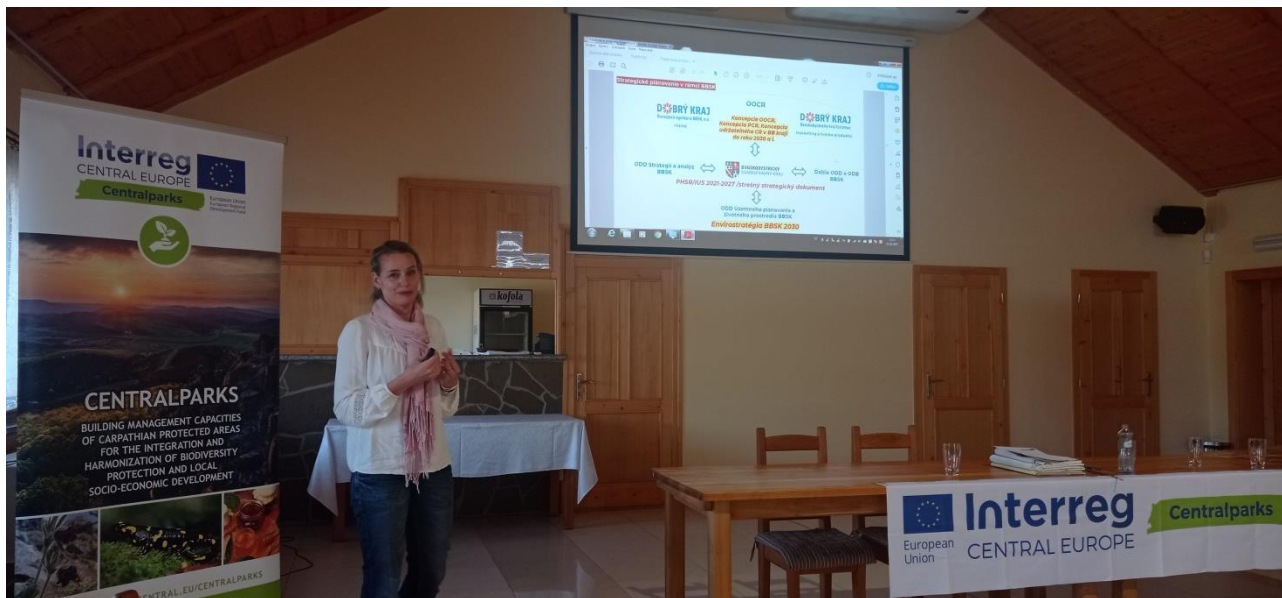
Prezentácia: Dlhodobé zámery v rozvoji prírodného cestovného ruchu v BB kraji

Ing. Ludmila Elexová, PhD. z Rozvojovej agentúry BBSK informovala o organizácii a hlavných aktivitách zameraných na rozvoj cestovného ruchu v Banskobystrickom kraji ako napr. rozvoj destinácií, regionálne pulty, cykloturistika, strategické plánovanie, destinačný marketing, cestovná kancelária. Hlavnými partnermi na lokálnej úrovni sú organizácie cestovného ruchu. Zároveň vysvetlila prepojenia medzi jednotlivými organizačnými úsekmi BBSK, ako aj medzi jednotlivými strategickými dokumentmi. Udržateľný cestovný ruch založený na fungujúcom modeli spolupráce a rozvoja je jeden zo strešných projektov BBSK. V oblasti prírodného potenciálu sa pozornosť a zdroje majú sústrediť na vytváranie návštevníckych centier v chránených územiach a geoparkoch. Z geografického pohľadu je významná Produktová línia kraja „Južné hrady a kaštiele prihraničia“ a potenciál mesta Filákovu pre vytvorenie návštevníckeho centra s bezprostredným pozitívnym dopadom pre CHKO Cerová vrchovina a Geopark Nógrád - Novohrad. Dôraz je kladený na zážitkové vzdelávanie návštevníkov i miestneho obyvateľstva.

V druhej časti prezentácie Ing. Eva Macuľová z Cestovnej kancelárie Banskobystrický kraj Turizmus informovala o poslaní a aktivitách organizácie. Cestovná kancelária Banskobystrický kraj Turizmus bola založená v roku 2019 a funguje ako zložka Krajskej organizácie cestovného ruchu v spolupráci s Oblasťnými organizáciami cestovného ruchu. Podporuje produkty udržateľného turizmu, unikátne zážitky miestnych poskytovateľov. V letnej sezóne 2021 ponúkala 55 produktov v ôsmich produktových líniách, ktoré využilo 6290 klientov. Prírodný turizmus má svoju produktovú líniu „Živá príroda“, v rámci ktorej sú zastúpené produkty ako

napríklad Od štálu k štálu, Prechádzku Poľanou, Putovanie za liečivými bylinkami, Jeden deň včelárom, Načim na pašu vyjsť a bryndzu košovať, Exkurzie s geoparkom.

Ing. Eva Macuľová vyjadrila ochotu a možnosti spolupráce zo strany Cestovnej kancelárie a Krajskej organizácie cestovného ruchu pri rozvoji a podpore produktov prírodného turizmu v Cerovej vrchovine.

Prezentácia: Dlhodobé zámery v rozvoji prírodného cestovného ruchu v BB kraji, Ing. Ľudmila Elexová, RA BBSK

Prezentácia: KOČR Banskobystrický kraj Turizmus, Ing. Eva Macuľová, RA BBSK

Prezentácia: Místní terénní průvodci v Bílých Karpatech

Závěrečný příspěvek workshopu odprezentovali pani Marie Petřů a pán Vladimír Šácha z organizácie projektového partnera projektu Centralparks - Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o.p.s. z Veselí nad Moravou. Organizácia VIS Bílé Karpaty funguje od roku 1996 a bola založená s cieľom vzdelávať miestne obyvateľstvo o prírodných hodnotách Bílých Karpát.

Cieľovými skupinami sú materské školy, základné, stredné a vysoké školy, návštevníci regiónu, seniori, nadšenci prírody, učitelia, odborná verejnosť. V rámci svojich aktivít majú v ponuke pešie túry, cykloexkurzie, exkurzie na vode, odborné exkurzie, exkurzie s cieľom digitálneho detoxu a mnohé iné tematické exkurzie aj na netradičné a špecifické témy. Medzi hlavné zásady sprievodcovskej činnosti patria bezpečnosť, názornosť, aktívne zapojenie účastníkov, zapojenie odborníkov. Pani Petřů a pán Šácha sa následne v svojej prezentácii zamerali na predstavenie systému miestnych sprievodcov, akým spôsobom spolupracujú s miestnymi sprievodcami, akou formou prebiehajú školenia. Prezentéri hovorili aj o dôležitosti spolupráce s rôznymi skupinami stakeholdrov v regióne a o formách spolupráce, či už je to výmena informácií so Správou CHKO Bílé Karpaty, organizovanie exkurzií so starostami, ale aj cezhraničná spolupráca s partnermi na Slovensku. Na záver prezentácie pani Petřů zdôraznila, že systém práce VIS Bílé Karpaty je založený na koncepcii, má dlhodobé ciele a operatívne plány a kľúčovým aspektom úspechu je spolupráca a vzájomná komunikácia.

Prezentácia: Místní terénní průvodci v Bílých Karpatech, Marie Petřů a Vladimír Šácha, VIS Bílé Karpaty

Zaujímavým a inšpiratívnym vyvrcholením nielen prezentácie pani Petřů a pána Šáchy, ale celého workshopu boli názorné ukážky interpretačných techník sprievodcov, do ktorých boli interaktívnou formou zapojení aj účastníci workshopu.

Prezentácia: Místní terénní průvodci v Bílých Karpatech, Marie Petrů a Vladimír Šácha, VIS Bílé Karpaty - interaktivní část - ukážka interpretačních nástrojů a technik

Workshop v rámci poslednej prezentácie plynule prešiel do diskusie, ktorá bola zameraná hlavne na oblasť sprievodcovských služieb.

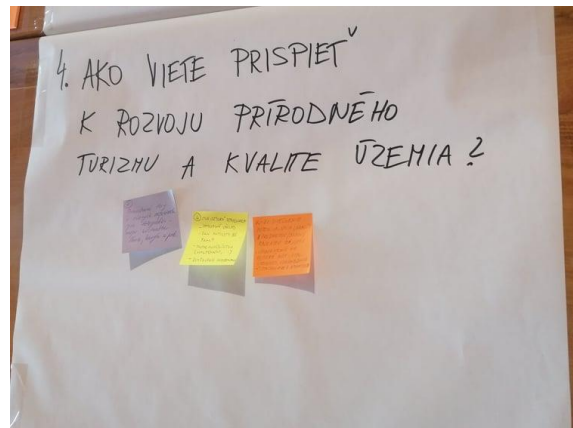

Paralelná aktivita na workshope: Anketa

Pre účastníkov boli pripravené nalepovacie farebné lístky a písacie potreby, aby v bezpečí mohli odpovedať na štyri otázky:

1. Prečo by ste navštívili Cerovú vrchovinu?
2. V čom vidíte rezervy/nevyužitý potenciál územia?
3. Ako by sa mohol lepšie využívať vnútorný potenciál územia?
4. Ako by ste Vy z Vašej pozície vedeli prispieť k rozvoju prírodného turizmu/atraktivity a kvality územia?

Zosumarizované odpovede:

1. Prečo by ste navštívili Cerovú vrchovinu?

- geologicky zaujímavá lokalita a hrady, ktoré majú fascinujúcu históriu vo väzbe na pobyt Turkov v týchto končinách
- pre možnosť absolvovať turistické trasy bez masovej účasti ďalších turistov
- pretože Cerová vrchovina je dôležité a zaujímavé územie, ktoré sa transformuje z alpínskeho na Panónske (Nuno G)
- kvôli prírodným krásam, Lipovianske pieskovce, Šomoška, Hrad Filákov, Hrad Hajnáčka
- je to miesto s neobjaveným potenciálom, kde nehrozí overtourism
- digitálny detox
- som tu predsa doma 😊
- Kamenný Janko - beztak je dosť navštevovaný, viem, že je to zložité, ale ak by sa to podarilo vykomunikovať s vlastníkom a legislatívne ošetriť, privítalo by to veľa ľudí a ich pohyb by bol usmernený
- už v roku 2021 navrhujeme na vyhlásenie za „verejnosti voľne prístupnú Ebeczkého jaskyňu“ (SSJ RS)

- kvôli výborným ukázkam dávnej histórie, geológie, sopečnej činnosti ale i peknému krajinárskemu rázu (Hajnáčka, Šomoška, Jesenské, Šurice)
- pre prírodné rezervácie v území s rozmanitou flórou a faunou
- pre pamiatky a unikátne telesá, napr. bazaltový vodopád v rezervácii Šomoška
- pre nenáročnú turistiku
- atypickosť územia vzhľadom na lokalizáciu, špecifické biotopy, klíma + zaujímavé mestá a miesta v regióne
- pretože pochádzam z regiónu
- pretože je tu pokoj a klud a nie pretlak návštevníkov
- nádherná krajina
- výhľady, rastliny, pasienky
- pre rozmanitosť prírodného bohatstva, krásy krajiny
- významné geologické lokality
- možnosť realizácie výskumu

2. V čom vidíte rezervy/nevyužitý potenciál územia?

- služby v cestovnom ruchu
- viac zapájať obyvateľov do aktivít ŠOP SR
- minimum služieb a rozvojových aktivít
- úžasná biodiverzita a potenciál ecoturizmu s trasami s nízkou náročnosťou (Nuno G)
- pozdvihnutie lokálnej ekonomiky a turizmu v okolitých obciach (Nuno G)
- niektoré zaujímavé lokality sú zanedbané a neprístupné napr. Kostná dolina
- množstvo neobjavených prírodných krás
- cestovný „pokoj“
- vytvorenie infocentra prírodného turizmu
- nedostatočná propagácia hodnôt územia
- nevyužitý potenciál napr. Hajnáčka a Kostná dolina + Ragáč - vytvoriť podobné ako v maďarskom Ipolytarnóci
- charakter krajiny, ktorý sa vymyká z klasickej predstavy o slovenskej prírode typu Tatry/hory
- regionálne produkty - najmä potraviny, ale aj remeselné produkty
- farmárstvo + udržateľné poľnohospodárstvo
- veľmi limitovaný ľudský potenciál
- uvedomenie si potenciálu CV v ponuke cestovného ruchu
- uvedomenie si možností vlastného uplatnenia ponukou služieb alebo výrobkov v cestovnom ruchu
- služby - stravovanie
- neznalosť a neinformovanosť obyvateľstva v území

3. Ako by sa mohol lepšie využívať vnútorný potenciál územia?

- zvýšiť návštevnosť územia a lepšia propagácia
- marketing prírody, kultúry a tradícií územia postavený na silných produktoch: syseľ, včelárík, miestne produkty (kulinárske...)
- vytvoriť miestne infocentrá s predajom regionálnych produktov a spomienkových predmetov
- vzájomná spolupráca už pri prvých návrhoch sprístupnenia lokalít

- vzájomné informovanie o potenciálnych skupinách a ich návštevách v území
- sieťovanie: vo všetkom, často, spoločné pracovné stretnutia aj v teréne priamo na lokalitách, pravidelné pracovné stretnutia
- prepojenie historického a kultúrneho potenciálu v kombinácii s cyklomobilitou
- zážitky aj v CHKO, napr. splav lpla
- viac lokalít na pozorovanie biodiverzity
- možnosti návštev aj pre školské zariadenia
- vytvoriť návštevnícke centrum, urobiť sprevádzania interaktívne formy výučby pre školy priamo v CHKO s využitím súčasných technológií
- zapájanie aj miestnych podnikateľov, dobrovoľníkov
- prírodný turizmus s ohľadom na ekológiu a environmentálnu výchovu priamo v teréne
- citizen science - cez spoločné plánovanie, využitie technológií napr. nie len obsah na webe ale pracovať s návštevníkom digitálne aj priamo v teréne cez app, interaktívne náučné chodníky

4. Ako by ste Vy z Vašej pozície vedeli prispieť k rozvoju prírodného turizmu/atraktivity a kvality územia?

- Usmerňovať ľudí a prezentovať atraktivity územia
- Pripraviť vzdelávacie/bádacie aktivity pre verejnosť - školy, rodiny, zahraničných návštevníkov, ľudí z okolia na pár hodín/doobedie, ukázať im miesta, ktoré sú zaujímavé (Nuno G)
- Marketingová propagácia na internete, v tlačovej forme (billboardy, brožúry)
- Predaj a tvorba zážitkových produktov
- Zviditeľnenie potenciálnych lokalít a predmetov (bodov) objektov záujmu
- Upozornenie na kritické body v oblasti únosnosti, udržateľnosti - zachovanie a atraktivita
- Turistický sprievodca, odborný výklad, environmentálne aktivity pre školy, dobrovoľníctvo (manažment,...), zvyšovanie informovanosti
- Sprevádzané túry v rôznych aspektoch pre fotografy - napr. kvitnutie ľanu, kavyl'a a pod.
- Tvorba produktov prírodného turizmu - sprevádzané prehliadky, konské putovanie, po stopách vyhasnutých sopiek, spolupráca s geoparkom a CHKO Cerová vrchovina

Zapísala: Zuzana Okániková, vo Veľkých Teriakovciach 27.10.2021